EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP

POLICY BRIEF 1/2026

Matti Sarvimäki | Aalto-yliopisto & VATT

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu

- Kokeiluryhmään kuuluminen lisäsi viisivuotiaiden osallistumista varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen.
- Leikin määrä ja luonne sekä lasten tuen järjestelyt olivat samankaltaisia kokeilu- ja verrokkiryhmässä.
- Kokeiluryhmässä oli enemmän kelpoisia opettajia, samanikäisiä lapsia ja ohjattua toimintaa kuin verrokkiryhmässä.
- Lasten akateemiset ja sosioemotionaaliset taidot kehittyivät yhtä nopeasti kaksivuotiseen esiopetukseen ja nykyjärjestelmään osallistuttaessa.
- Kotihoitoon verrattuna kaksivuotinen esiopetus paransi lasten taitoja kuusivuotiaana, mutta vaikutukset perusopetuksen alussa jäivät epäselviksi.

Keväällä 2021 tuhannet suomalaisperheet saivat kirjeen, joka alkoi: “Onneksi olkoon, lapsenne on valittu kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun koeryhmään.” Kirjeessä kerrottiin, että lapsi aloittaisi esiopetuksen syksyllä poikkeuksellisesti jo viisivuotiaana ja osallistuisi siihen kahden vuoden ajan ennen perusopetuksen alkua. Esiopetus olisi velvoittavaa ja maksutonta, ja siinä noudatettaisiin kokeilua varten laadittua opetussuunnitelmaa.

Kirje oli osa suurta satunnaistettua kenttäkoetta. Vuosien 2021–2024 aikana kaksivuotista esiopetusta järjestettiin 396 päiväkodissa ja niiden toimintaa ja niissä olevien lasten kehitystä verrattiin 560 päiväkodista ja niiden lapsista koostuvaan verrokkiryhmään. Jako kokeilu- ja verrokkiryhmiin tehtiin arpomalla, jotta kaksivuotisen esiopetuksen mahdollisia hyötyjä nykyjärjestelmään verrattuna voitaisiin arvioida luotettavasti. Yhteensä kokeilu koski 37 357 lasta, joista 15 944 kuului kokeiluryhmään.

Kokeilun taustalla oli jo pitkään jatkunut keskustelu varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen merkityksestä lasten kehitykselle ja oppimiselle. Poliittiset päätöksentekijät olivat laajasti päätyneet näkemykseen, että koulutusjärjestelmää kannattaisi uudistaa pidentämällä esiopetus kaksivuotiseksi.[1] Ennen täysimittaisen reformin toteuttamista päätettiin kuitenkin selvittää, mitä muutoksesta seuraisi. Kokeilua varten säädettiin laki (1046/2020) ja sen toteuttamiseen budjetoitiin 30 miljoonaa euroa.

Tänään julkaistavassa raportissa kerromme, mitä kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta on tähän mennessä opittu. Tämä lyhyt katsaus esittelee osan keskeisistä tuloksistamme.

Leikin määrä ei muuttunut

Kaksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelma oli sisällöllisesti lähellä viisivuotiaiden varhaiskasvatuksen ja yksivuotisen esiopetuksen opetussuunnitelmia. Toteutustavat vaihtelivat kuntien välillä, mutta erot jäivät kuitenkin vähäisiksi. Leikin määrä, merkitys ja luonne olivat samanlaisia kaksivuotisessa esiopetuksessa kuin tavanomaisessa viisivuotiaiden varhaiskasvatuksessa. Myöskään lasten tuen järjestelyissä tai tuen toteutuksessa ei ollut merkittäviä eroja kokeilu- ja verrokkiryhmien välillä.

Kokeiluryhmässä oli enemmän kelpoisia opettajia ja samanikäisiä lapsia

Kokeiluryhmän lasten arki erosi kuitenkin ainakin kahdella merkittävällä tavalla verrokkiryhmästä. Ensinnäkin kunnat reagoivat kokeiluun siirtämällä kelpoisia opettajia kaksivuotiseen esiopetukseen. Tämän seurauksena kokeiluun osallistuvilla lapsilla oli verrokkiryhmän lapsiin verrattuna yhdeksän prosenttiyksikköä suurempi todennäköisyys olla ryhmässä, jossa oli ainakin yksi kelpoinen opettaja. Lisäksi kokeiluryhmissä oli enemmän kasvatustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon suorittaneita ja vähemmän sosionomin tutkinnon suorittaneita opettajia.

Toinen merkittävä ero oli se, että kokeiluryhmät koostuivat tyypillisesti pelkästään 5-vuotiaista tai 5–6-vuotiaista lapsista. Verrokkiryhmässä tyypillisempiä olivat 3–5-vuotiaiden ryhmät. Kokeiluryhmissä myös käytettiin hiukan enemmän aikaa ohjattuun toimintaan ja vähemmän aikaa päivittäisiin rutiineihin. Lisäksi ohjatussa toiminnassa ja leikissä painottuivat verrokkiryhmiä useammin lukutaidon ja matematiikan taitojen valmiuksiin liittyvät aktiviteetit.

Viisivuotiaiden osallistumisaste kasvoi

Kokeiluryhmään kuuluvien viisivuotiaiden osallistuminen varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen oli 3,5 prosenttiyksikköä yleisempää kuin verrokkiryhmässä. Kokeiluryhmään kuulumisen vaikutus osallistumisasteeseen ei riippunut perheen tulotasosta tai äidin koulutustasosta. Maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta kokeilu ei kuitenkaan nostanut. Osallistumisasteen kasvu oli suurempaa vuonna 2017 kuin vuonna 2016 syntyneille sekä niiden lasten kohdalla, joille kokeiluryhmään kuuluminen antoi oikeuden maksuttomiin kuljetuksiin päiväkotiin. Erot osallistumisasteessa katosivat kuusivuotiaana, jolloin lähes koko ikäluokka osallistuu esiopetukseen myös nykyjärjestelmässä.

Huoltajat ja opettajat tyytyväisiä

Huoltajien suhtautuminen kaksivuotiseen esiopetukseen oli pääosin myönteistä. Erityisesti esiopetuksen maksuttomuus sekä viisi- ja kuusivuotiaiden lapsiryhmien pysyvyys ja arjen jatkuvuus koettiin tärkeiksi. Lisäksi opettajat pitivät kokeilua pedagogisesti mielekkäänä ja arvioivat sen tukevan pitkäjänteisemmin lasten oppimista ja ryhmien toimintaa.

Taidot kehittyivät yhtä nopeasti kuin nykyjärjestelmään osallistuneilla

Kokeilu rakennettiin siten, että se mahdollisti luotettavan arvioinnin kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista myös lasten taitoihin.

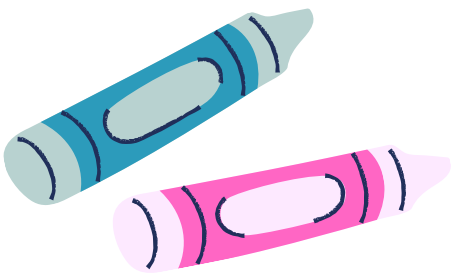

Lasten taitojen kehitystä arvioitiin kokeilun alussa, puolivälissä ja perusopetuksen alussa. Akateemisten taitojen arvioinneissa lapset vastasivat aikuisen ohjauksessa lukutaidon ja matematiikan taitojen valmiuksia arvioiviin ikäkaudelle sopiviin tehtäviin. Sosioemotionaalisten taitojen arviot perustuivat lapsen tuntevan opetushenkilöstöön kuuluvan aikuisen arvioon.

Kuvion 1 vasen paneeli näyttää, että lasten akateemiset taidot kehittyivät kaksivuotisessa esiopetuksessa yhtä nopeasti kuin nykymuotoisessa viisivuotiaiden varhaiskasvatuksessa. Perusopetuksen alussa opettajat arvioivat kaksivuotiseen esiopetukseen ja nykyjärjestelmään osallistuneiden lasten sosioemotionaaliset taidot keskimäärin samanlaisiksi.

Kokeilun poikkeuksellisen suuren osallistujamäärän ansiosta nämä tulokset ovat erittäin tarkkoja. Akateemisten taitojen kohdalla pystymme sulkemaan pois muutaman viikon normaalia kehitystä vastaavat vaikutukset, jos kaksivuotisen esiopetuksen vaihtoehtona olisi ollut osallistuminen nykyjärjestelmään.[2] Sosioemotionaalisten taitojen kohdalla voimme sulkea pois muutaman kuukauden normaalia kehitystä suuremmat vaikutukset. Toisin sanoen, voimme suurella varmuudella päätellä, että tarkastelemamme taidot kehittyivät samalla tavoin kaksivuotisessa esiopetuksessa ja nykymuotoisessa viisivuotiaiden varhaiskasvatuksen ja yksivuotisen esiopetuksen yhdistelmässä.

Kotihoitoon verrattuna tulokset lupaavia, mutta epätarkkoja

Tulokset ovat hyvin erilaisia lapsille, joille kaksivuotisen esiopetuksen vaihtoehto olisi viisivuotiaana ollut kotihoito. Kuvion 1 oikea paneeli näyttää, että tämän ryhmän kohdalla kaksivuotinen esiopetus paransi lasten kuusivuotiaana arvioituja taitoja voimakkaasti. Akateemisten taitojen osalta todennäköisin vaikutus vastaa noin puolen

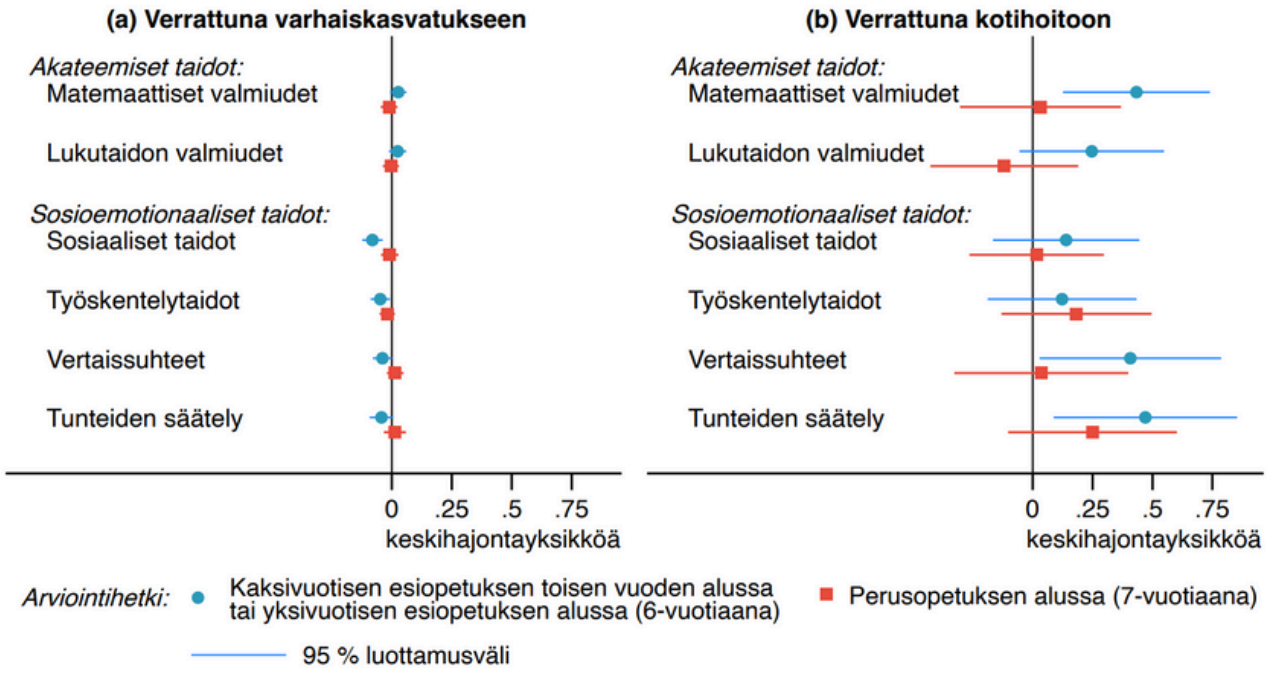

Kuvio 1. *Kaksivuotiseen esiopetukseen osallistumisen vaikutus verrattuna kahteen vaihtoehtoon: (a) osallistuminen viisivuotiaiden varhaiskasvatukseen ja (b) kotihoito viisivuotiaana. Pallot ja neliöt näyttävät piste-estimaatit eli todennäköisimmät vaikutukset. Vaakasuorat viivat kuvaavat, kuinka paljon epävarmuutta tuloksiin liittyy; lyhyempi viiva tarkoittaa tarkempaa arviota.*

vuoden tyypillistä kehitystä. Vaikutukset ovat suuria ja myönteisiä myös vertaissuhteiden ja tunteiden säätelyn osalta.

Perusopetuksen alussa lyhyen aikavälin vaikutukset näyttävät katoavan. On kuitenkin tärkeää huomata, että kotoa viisivuotiaiden esiopetukseen siirtyneiden lasten määrä oli melko pieni. Tämän takia heitä koskevat tulokset ovat epätarkkoja, ja emme voi sulkea pois mahdollisia suuriakaan vaikutuksia. Lisäksi työskentelytaitojen ja tunteiden säätelyn osalta todennäköisimmät arviot viittaavat keskisuuruisiin myönteisiin vaikutuksiin. Nämäkään tulokset eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.

Kokeilu ei kaventanut taitoeroja

Kokeiluryhmään päätyminen ei kaventanut lasten välisiä eroja perusopetuksen alussa arvioiduissa taidoissa. Vaikutukset eivät myöskään vaihdelleet erilaisesta perhetaustasta tulevien lasten välillä.

Mitä kaksivuotisen esiopetuksen käyttöönotosta seuraisi?

Tutkimusryhmä ei anna suositusta siitä, tulisiko Suomessa siirtyä kaksivuotiseen esiopetukseen. Kyseessä on koulutuspoliittinen ratkaisu, jonka mielekkyys riippuu ennen kaikkea mahdollisen reformin tavoitteista. Sen sijaan pyrimme tukemaan päätöksentekoa tarjoamalla mahdollisimman täsmällistä informaatiota tämänkaltaisen reformin todennäköisistä vaikutuksista.

Tuloksemme kertovat, että velvoittavan ja maksuttoman esiopetuksen laajentaminen kaksivuotiseksi todennäköisesti nostaisi viisivuotiaiden osallistumisastetta. Kotoa esiopetukseen siirtyvien lasten taidot kehittyisivät keskimäärin nopeammin ainakin lyhyellä aikavälillä. Kokonaisuuden kannalta nämä vaikutukset jäisivät kuitenkin kohtuullisen pieniksi, sillä jo nykyisellään noin 90 prosenttia viisivuotiaista osallistuu varhaiskasvatukseen. Lisäksi viisi-

vuotiaiden osallistumisaste on kasvanut viime vuosina myös nykyjärjestelmän puitteissa.

Suurimmalle osalle lapsista kaksivuotiseen esiopetukseen siirtyminen näkyisikin kohtuullisen pieninä muutoksina. Ennen kaikkea he viettäisivät viisivuotiaina päivänsä ryhmissä, joissa olisi nykyistä harvemmin heitä nuorempia lapsia, ja käyttäisivät jonkin verran enemmän aikaa ohjattuun toimintaan. Heidän taitonsa kehittyisivät kuitenkin keskimäärin samalla tavoin kuin nykyjärjestelmässä.

Velvoittavan kaksivuotisen esiopetuksen kansallisella käyttöönotolla olisi myös monia muita seurauksia. Ensinnäkin se vaikuttaisi viisivuotiaiden kasvatus- ja opetustyön kustannusten jakautumiseen, sillä velvoittava esiopetus olisi todennäköisesti jatkossakin perheille maksutonta. Lisäksi kaksivuotiseen esiopetukseen siirtyminen nykyresursseilla todennäköisesti tarkoittaisi muutoksia nuorempien lasten varhaiskasvatukseen. Kokeilun aikana havaitsimme kuntien siirtävän kelpoisia opettajia muista ryhmistä kokeiluryhmiin. Mikäli kaksivuotinen esiopetus toteutettaisiin valtakunnallisesti nyt kokeilulla tavalla ja nykyisillä resursseilla, kelpoisia opettajia todennäköisesti siirrettäisiin nuorempien lasten ryhmistä kaksivuotisen esiopetuksen ryhmiin.

Kohti tietoon perustuvaa päätöksentekoa

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu on hyvä esimerkki siitä, miten mahdollisen koulutuspoliittisen uudistuksen todennäköisiä vaikutuksia voidaan luotettavasti selvittää etukäteen. Sen onnistuminen kertoo Suomen poliittisten päätöksentekijöiden, hallintokulttuurin, tutkimusinfrastruktuurin ja sitoutuneen kasvatus- ja opetushenkilöstön vahvuudesta.

Näitä vahvuuksia on mahdollista käyttää ja kehittää laajemminkin. Satunnaistettuja kokeiluita ei toki voi järjestää jokaisen päätöksen tueksi. Usein ne kuitenkin ovat mahdollisia ja perusteltuja. Huolellisesti suunniteltuja kokeiluja kannattaa järjestää myös tulevaisuudessa.

Lisäksi kokeilun sivutuotteena on syntynyt ainutlaatuisia laajoja tutkimusaineistoja, jotka muodostavat pohjan uudelle koulutukseen pureutuvalle kohorttiaineistolle. Nykyisessä hallitusohjelmassa onkin sitouduttu kokeilun piirissä olleiden lasten arviointien jatkamiseen läpi peruskoulun. Nämä tulevat arvioinnit voivat tulevaisuudessa muuttaa käsitystämme kaksivuotisen esiopetuksen merkityksestä pidemmällä aikavälillä. Ennen kaikkea uusi aineisto mahdollistaa monien muiden varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen liittyvien kysymysten tutkimisen ja rakentaa siten pohjaa nykyistä vahvemmin tietoon perustuvalle päätöksenteolle.

[1] Esimerkiksi vuoden 2019 eduskuntavaalien vaaliohjelmissaan kokoomus, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP kertoivat haluavansa muuttaa velvoittavan esiopetuksen kaksivuotiseksi, KD kannatti vapaaehtoista maksutonta esiopetusta viisivuotiaille, ja SDP kertoi tekevänsä päätöksen esiopetuksen laajentamisesta kokeilujen perusteella.

[2] Ilmaisulla ”sulkea pois” tarkoitamme 95 % luottamusvälien ulkopuolella olevia arvoja. Niitä pidetään tyypillisesti riittävän epätodennäköisiä, jotta ne voidaan jättää huomiotta.

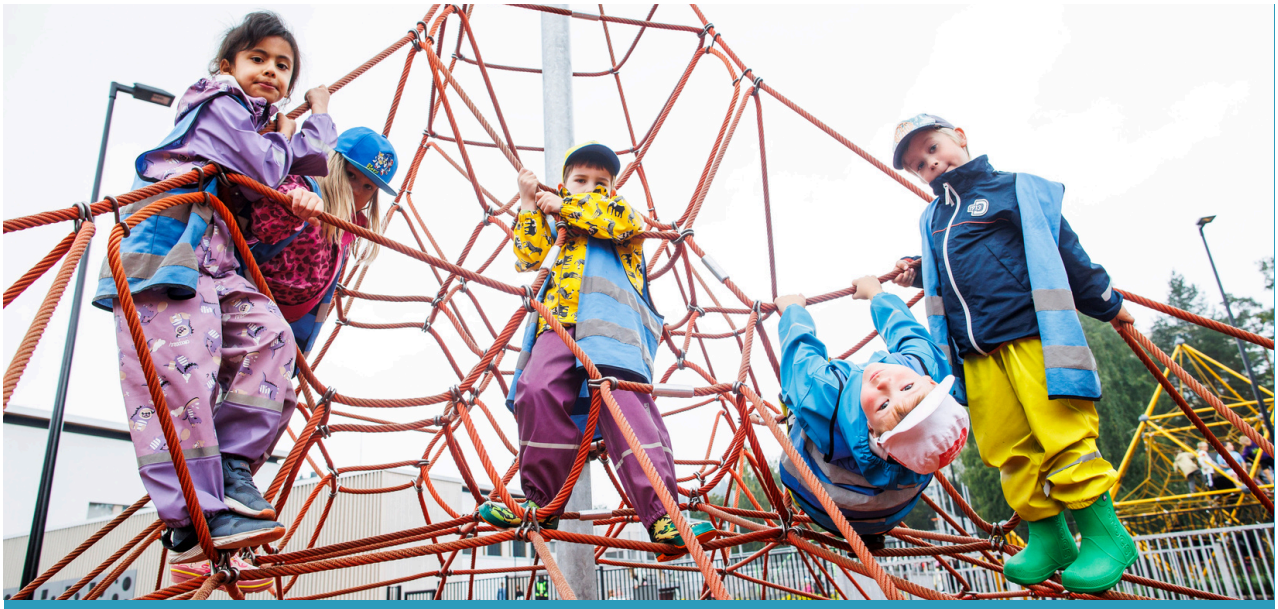

Lisätietoja:
Professori Matti Sarvimäki, EDUCA Koulutuksen tulevaisuus -lippulaivan varajohtaja, kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurantatutkimuksen vastuullinen johtaja, Aalto-yliopisto & VATT
matti.sarvimaki@aalto.fi, puh. +358 40 304 5515

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun loppuraportti:
https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-017-0

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun loppuraportin kirjoittajat:

Matti Sarvimäki, Aalto-yliopisto, VATT
Anna Holvio, Aalto-yliopisto
Julia Kuusiholma-Linnamäki, Jyväskylän yliopisto
Mimmu Sulkanen, Jyväskylän yliopisto
Maarit Alasuutari, Jyväskylän yliopisto
Kaisa Harju, Turun yliopisto
Oskari Harjunen, Aalto-yliopisto
Ramin Izadi, VATT
Mirjam Kalland, Helsingin yliopisto
Mikko-Jussi Laakso, Turun yliopisto
Marja-Kristiina Lerkkanen, Jyväskylän yliopisto
Heli Muhonen, Jyväskylän yliopisto
Ville Ruutiainen, Jyväskylän yliopisto
Pekka Räsänen, Turun yliopisto
Anne-Elina Salo, Jyväskylän yliopisto
Saara Salo, Helsingin yliopisto
Lotta Saranko, Jyväskylän yliopisto
Tuomas Suorsa, Aalto-yliopisto
Katja Upadyaya, Helsingin yliopisto
Hilla Villanen, Jyväskylän yliopisto

EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP